

Tamsalu Muuseumi Sõprade Selts käis külas Neeruti Seltsil 13.11.2024

Kadrinas kirikaia müüri juures võttis meid vastu Neeruti Seltsi esinaine Tiiu Uusküla, kelle nime teab pea iga kadrinlane ja tema teab Kadrina kohta ka kõike. Kadrina kandi koduloo uurimise ja talletamise eest on Tiiule omistatud esimene Kadrina valla elutööpreemia.

Neeruti Selts loodi 2001. aastal ja Tiiu Uusküla astus samal sügisel seltsi liikmeks. Viimased 21 aastat on ta olnud seltsi juhatuse esimees. Kadrina rahvale paneb Tiiu südamele, et olles kadrinlane, tuleb seda olla täiega. „Tehke endale selgeks, mis koht see Kadrina tegelikult on,“

Kadrina kirik

Kirikaia müüri ääres tutvustas Tiiu kiriku ümbruskonna majade lugusid ja lühidalt Kadrina ajalugu. Tutvusime ka samas lähedal asuva reisilaeva „Estonia“ hukkamisega seotud mälestusmärgiga, mis paigaldatud Kadrina elanike mälestuseks, kes hukkusid sel pimedal ja tormisel ööl 28. septembril 1994 Läänemerel. Seejärel liikusime mööda kirikaeda kiriku juurde ja seal tutvusime põhjalikult kiriku ajaloo.

Praegune Kadrina Katariina kirik, varasem Tristtferi kirik (kirikuraamat 1595), oli Kadrina kihelkonna peakirik. See on 15. sajandi keskpaigast pärinev sakraalehtis, mille puhul on tõenäoline oletada kaitsefunktsiooni. Sellele viitavad kõrgel asetsevad kitsad aknaavad, mis hiljem on ümber ehitatud. Paksud müürid ja võlvipealsed võimaldasid kasutada kirikut pelgupaigana. Tutvusime ka Vabadussõja mälestussambaga Mälestuskalju, mis avati 1926, mille bolševikud 1941. aastal ära lõhkusid ja taastati 1990. aastal.

Tähelepanu äratas rõngasrist kiriku juures ja kiriku seinal asuvad kivitahvlid, kus kirjas kirikus teeninud kirikuõpetajad läbi aegade.

Üks väljapaistvamaid oli Arnold Friedrich Johann Knüpffer. 1800. aastal ordineeriti ta Kadrina (St. Katharinen) pastoriks. 1817. aastal lisandusid Eestimaa provintsiaal- konsistooriumi assessori ja 1822 Eestimaa pastore sinodi direktori ametikohad. Aastatel 1833–34 oli ta ka Eestimaa kindralsuperintendent.

Tema oli ka Friedrich Reinhold Kreutzwald`i ristija.

Ühispilt Kadrina Vabadussõja mälestussamba ees

Knüpfper tundis sügavat huvi eesti keele ja rahvaluule vastu. Ajendatuna soovist koostada eesti keele grammatika ja sõnaraamat, kirjutas ta materjali kogudes üles hulgaliselt rahvalaule ja muinasjutte, mis tegid temast esimese suurema eesti rahvalaulude arhiivi (üle 600 rahvalaulu) omaniku.

Tamsalu muuseumisõbrad ja Neeruti Seltsi esinaine Tii Uusküla (vasakul) Kadrina Vabadussõja mälestussamba ees

Seejärel tutvusime kalmistuga ja siia maetud väarikamate isikute elulugudega. Kadrina kalmistu on oma mõõtmetelt päris suur ja auväärne. Siin on tunda tõeliselt ajaloo kustumatut hõngu. Kirikuaias ning kalmistul on mitmeid kultuurimälestisi ja tuntud isikute hauamonumente:

Arnold Friedrich Johann Knüpfperi (1777–1843) haud, Ratasrist, 17. sajand, Woldemar von Stackelbergi (1851–1918) hauaplats, 20. sajandi I pool, mõrvati Jõhvis bolševike poolt, perekond Koltsi hauaplats, 1930. aastad, Sophie Ungern-Sternbergi (1894–1917) hauaplats, 20. sajand, perekond Rumbergi haaansambel, 1920. aastad, O. Hanseni haaansambel, 20. sajandi I pool, Jaan Kõue haud, Alide Dahlbergi haud, jm.

Kalmistult lahkudes vaatasime ka vanadest kalmistu metallristidest koostatud kompositsiooni „Ristisalu“, autor Tamsalu mees Teet Suur.

Kadrina emakeele ausamba juures

Edasi liikusime Tapa teed mööda, kus kõndisime alles ehitusel olevat kõnniteed pidi Kadrina Rahvamaja poole. Teel tegime peatuse ka Kadrina emakeele ausamba juures. Enne rahvamaja sisenemist tutvustas Tiiu Uusküla meile Kadrina keskuse planeeringut ja ehitisi. Tutvusime rahvamaja esimese ning teise korrusega. Kadrina Rahvamaja suures saalis puhkasime veidi jalgu. Seal jutustas Tiiu meile rahvamaja saamislugu ja kultuurisündmustest Kadrinas.

Kadrina Hariduse Seltsi rahvamaja on tänapäevalgi edukalt Kadrina kultuurielu keskuseks, ehitatud 1930. aastal ja valmis 5 kuuga annetustest saadud raha eest. Suure maja lavale tulid meelsasti etendusi andma ka Eesti suured teatrid. Kadrina kultuurilembene rahvas võttis innukalt osa mitmesugusest isetegevusest. Lavastati ja esitati palju näitemänge, õpiti rahvatantse. Segakoor andis sisukaid kontserte. 1940. aastal seoses võõrvõimu sissetungiga Hariduse Selts keelustati. Pärast II maailmasõda hoogustus taas Kadrina kultuurielu. Rahvamajas, mida vahepeal nimetati kultuurimajaks, hakkasid jälle tegutsema laulukoorid ning tantsurühmad. Rahvas võttis kõigest rõõmuga osa. Lavastati sügavasisulisi näitemänge, mees- ja segakoor laulsid eesti rahvale alati rahvuslikku tähtsust omavaid laule. Isetegevusringide töö sai taas hoogu juurde Eesti taasiseseisvumise järel.

Kadrina rahvamajas: Kaire Lepajõe, Tiiu Uusküla, Anne-Elss Hiip, Sirje Tammekand ja Anu Hobuskoppel

Eha Ringinen, Tiia Hanson, Helle Lempu, Aime Tops, Maie Nõmmik, Maire Tamm, Malle Annus, Rein Reinhold ja Rein Tähiste

Rahvamajast lahkudes tutvusime Viru tn ääres oleva mälustendiga, millel kirjas riigivanem Otto Strandmanni elulugu ja Kadrina Rahvamaja, mida tunti vahepeal kultuurimajana, lugu. Strandmanni infostend on näide, milline tuleb Kadrina Kultuuritänav. Kokku saab stende 15 tk.

Viru tn kõnniteed mööda liikusime edasi raamatukogu poole. Tutvusime raamatukogu elu ja tegevusega ning kuulasime Tiiu selgitusi, külastasime ka 2. korrusel asuvat Kirjandusklubi saali. Meelde jäi ka tuntud inimeste autogrammidega sein.

Edasi liikudes tutvustas Tiiu meile tähelepanuväärsemaid maju ja siin elanud tuntud inimesi. Lõpuks suundusime Neeruti Seltsi loodustuppa, kus oli kaetud kohvilaud. Pärast pidulikke avakõnesid tundsimme rõõmu maitsevatest küpsetistest ja kuumast kohvist. Kohvilaua seltskond oli väga tore ning armastusväärne ja sundimatus omavahelises vestluses möödus aeg kiiresti. Siiski saabus aeg lõpetamiseks, sest meid ootas tee ääres juba autobuss, mis viis meid tagasi koju Tamsallu.

Peab märkima, et meie reis ja tutvumine Kadrina vaatamisväärsustega oli tõeline kultuurisündmus, mis rikastas teadmisi ja annab mõtteainet edaspidisekski.

Kohvilaua seltskond

Avaldame siirast tänu Neeruti Seltsi esinaisele Tiiu Uuskülale, kelle teadmisi tema lõpmatust mälusalvest Kadrina kihelkonna aja- ja eluloo kohta saime teada meiegi. Tänu ka Tamsalu Muuseumi Sõprade Seltsi juhatajale Maie Nõmmikule, kes organiseeris selle kohtumise. Loodame, et taolisi kohtumisi ja väljasõite toimub ka edaspidi.

Tekst ja fotod: Tiit Uus